

Editorial

Amurgul bibliotecilor

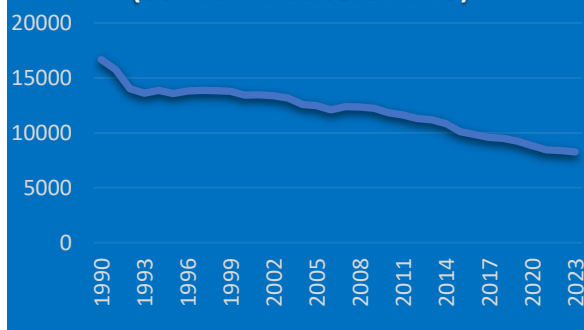
de Vasile DOCEA

Statisticile arată o diminuare drastică, cu aproximativ 50%, a numărului bibliotecilor din România, în intervalul 1990-2023. Singura categorie care încă rezistă este cea a bibliotecilor universitare, în timp ce numărul bibliotecilor școlare și al celor publice (sătești, comunale, orășenești) se reduce pe zi ce trece. Printre cauze se numără: scăderea natalității și, implicit, a numărului populației școlare; depopularea satelor și comasarea localităților; migrarea cititorilor spre mediul online, unde pot citi cărți digitale, fără a mai avea nevoie de bibliotecă; reducerea apetitului pentru lectura cărților, în paralel cu creșterea dramatică a timpului alocat vizitării rețelelor de socializare online.

In lumea bibliotecilor, lucrurile nu stau bine deloc. Realitatea, departe de a fi roz, trebuie privită în față. Dar, din orice unghi am privi, aproape că nu găsim decât motive de îngrijorare.

Cifrele sunt descurajante. Înainte de toate, cele referitoare la dinamica numărului de biblioteci. Deocamdată, să ne uităm la numerele mari, adică să discutăm despre toate categoriile, de la cele sătești la cele universitare. În urmă cu doi ani, o știre publicată pe *Răsfoiala*, un site dedicat lecturii și bibliotecilor, ne informa că, din 2016 până în 2022, adică în șapte ani, în România au fost închise 1.500 de biblioteci¹. Știrea se întemeia pe informațiile oferite atunci de Institutul Național de Statistică. Între timp, același institut și-a actualizat statisticile și, în plus, ne oferă o situație comparativă pentru un interval mai lung, din 1990 până în 2023. Din informațiile sintetice oferite de INS, numărul de biblioteci din România a scăzut constant, de la 16.665 (în 1990) la 8.263 (în 2023).² Adică s-a înjumătățit. Media este de 247 de biblioteci desființate anual. Dacă trendul se menține, dacă pe termen scurt nu intervine o minune (și nu avem niciun motiv să o bănuim măcar), foarte curând nu vor mai exista biblioteci deloc. Că în întreaga lume lucrurile se petrec la fel, nu are darul de a ne consola. Dimpotrivă.

Scăderea numărului total de biblioteci în România în intervalul 1990-2023 (conform datelor INS)

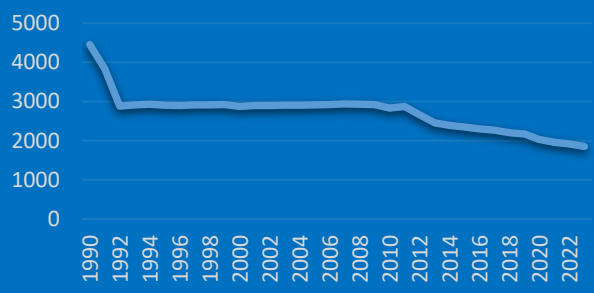

Dacă ar fi să discutăm despre categorii, atunci vom observa, din aceeași sursă (INS), diferențele de ritm. Cel mai mult au avut de pierdut bibliotecile publice (sătești, comunale, orășenești, județene): din 4.458 de unități în anul 1990, au mai rămas doar 1.853 în anul 2023. Adică au rezistat doar 41,5% din ele. Mari, deși nu la fel de mari, au fost și pierderile în rândul bibliotecilor școlare: 10.029 de unități în anul 1990, doar 5.993 în anul 2023. Adică astăzi

¹ Realdo Tokacs, *Câți cititori a pierdut România în ultimii ani și care este situația actuală*, publicat la 30 iunie 2023. <https://rasfoiala.com/?s=C%C3%A2%C8%9Bi+cititori+a+pie> rdu

² *Anuarul statistic al României - serii de timp*. <https://insse.ro/cms/ro/tags/anuarul-statistic-al-romaniei>

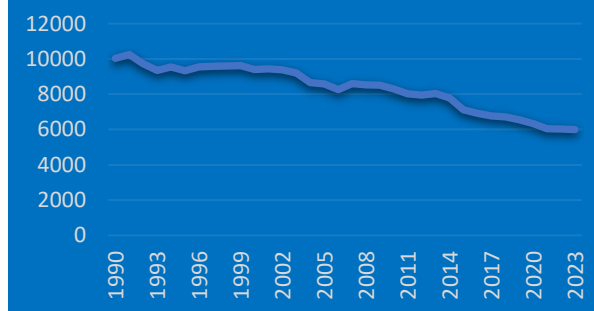
Scăderea numărului bibliotecilor publice în intervalul 1990-2023 (conform datelor INS)

mai funcționează doar 59,7% din bibliotecile școlare de-acum trei decenii și jumătate.

Singura categorie în care înregistrăm o creștere constantă este cea a bibliotecilor universitare. În 1990 erau 48 de astfel de așezăminte, care aparțineau diferitelor instituții de învățământ superior. Înființarea frenetică de noi universități, mai ales private, în anii '90, a atras și o creștere corespunzătoare a numărului de biblioteci specifice. Conform normelor de autorizare/acreditare, orice universitate trebuia, pe bună dreptate, să dețină o bibliotecă. S-a ajuns astfel la vârful din 2004, cu 110 biblioteci universitare. De-atunci numărul a scăzut ușor, pe măsura desființării unor universități private, ajungând în

Scăderea numărului bibliotecilor școlare în intervalul 1990-2023 (conform datelor INS)

2023 la 90 de unități. Așadar o veste ceva mai bună, într-un context catastrofic.

O a doua veste, de data aceasta doar pe jumătate bună, este cea privitoare la numărul total al cărților gestionate de bibliotecile din România. În ciuda reducerii la jumătate a bibliotecilor, numărul cărților a rămas relativ constant. În 1990, bibliotecile dețineau 154.852.000 de volume, iar în 2013 numărul acestora a ajuns la 153.346.000 de volume. O scădere cu doar 1.506.000 de volume (0.97%), dar totuși o scădere.

Cifrele care dovedesc prăbușirea sunt de necontestat. Cauzele și interpretarea lor sunt cele mai dificile și lasă loc la opinii diferite. În privința bibliotecilor școlare poate fi invocată scăderea natalității și, prin urmare, a numărului populației de vârstă școlară. În cazul bibliotecilor publice, primele care s-au desființat au fost cele aparținând fostelor sindicate din perioada comunistă, precum și cele înființate de regimul dictatorial cu scopuri propagandistice. De aici scăderea vertiginoasă de la începutul anilor 1990, observabilă în grafic. Ulterior, printre cauze se numără depopularea satelor, comasarea de localități etc. Totuși, ele nu explică amploarea prăbușirii și nici persistența trendului, care se încorporează să rămână negativ.

Doa două alte cauze trebuie luate în considerare. Pe de o parte, scăderea dramatică a apetitului pentru cititul cărților în format tipărit. Aici s-a petrecut o migrare masivă a cititorilor spre literatura (științifică sau de divertisment) în format digital. Aceasta este disponibilă pe diferite platforme online, care ne oferă e-books ori articole diverse, pe care le citim pe tabletă, laptop sau telefon. Prin urmare, nevoia noastră de biblioteci este din ce în ce mai mică.

Apoi, apetitul pentru lectură, în general, a scăzut, așa cum ne arată toate statisticile. Foarte mulți dintre noi petrec din ce în ce mai mult timp pe platformele de socializare și tot mai puțin timp citind o carte, fie ea și electronică. În această privință, agonia cărții face parte din același proces mai amplu de care aparține și agonia bibliotecilor. Vor dispărea complet acestea din urmă? Sau vor deveni altceva, de care lumea să aibă nevoie?